РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Ирена Илиева, Институт за държавата и правото на Българска академия на науките, София, ул. „Сердика“ №4

член на Научно жури, определено със Заповед № 11/06.01.2015 г. на Ректора на Югозападния университет „Неофит Рилски”, Благоевград, за публична защита на дисертационен труд с автор гл. ас. Златка Димитрова Гергинова по професионално направление 3.6 Право, научна специалност „Международно право и международни отношения”

на тема:

„РЕФЕРЕНДУМИТЕ КАТО ИНСТРУМЕНТ ПРИ МЕЖДУНАРОДНИТЕ ДОГОВОРИ НА ПРИМЕРА НА ДЪРЖАВИТЕ ОТ ЕИП И ШВЕЙЦАРИЯ”

I. Кратки биографични данни за кандидата

Гл. ас. Златка Димитрова Гергинова завършва средното си образование през 1995 г. в езикова гимназия „Акад. Людмил Стоянов”, гр. Благоевград, с профил „Немски език”. През 2000 г. получава образователната и квалификационна степен магистър по специалност „Немски и английски език” с професионална квалификация „Преводач” и „Учител” във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий”, а през 2007 г. става и магистър по „Международни отношения” в Югозападния университет „Неофит Рилски” – Благоевград.

През септември 2004 г. Златка Гергинова печели конкурс за редовен асистент по немски език в Катедра „Международно право и международни отношения” на Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски”. От м. февруари 2012 г. е зачислена за докторант на самостоятелна подготовка по „Международно право и международни отношения” към

същата катедра с научен ръководител доц. д-р Николай Марин. Освен обучението по немски език докторантката води и семинарни занятия в специалност „Международни отношения” и „Европеистика”: по учебните дисциплини „История на международните отношения” (в периода септември 2012 – декември 2013 г.) и „Институционална система на Европейския съюз” (през летния семестър на академичната 2013 / 2014 г), а през настоящия семестър – също и по „Теория и практика на международните преговори”. От 2006 г. е езиково-стилов редактор на списание „Международна политика”, издание на Правно-историческия факултет, прави също и езиково-стиловата редакция на сборниците от Международната научна конференция „Право, управление и медии през XXI век” (първи и втори том). Като заклет преводач от и на немски език Златка Гергинова е участвала в провеждането на симултанен и консекутивен превод пред Окръжен съд – Благоевград, пред Окръжна прокуратура – Благоевград и пред други държавни органи. Докторантката има общо седем публикации: три – по темата на дисертационния труд, една – в съавторство с научния ръководител доц. д-р Николай Марин, а две статии на чужд език, на руски и на немски, са публикувани съответно в Украйна и в Русия.

II. Оценка на научните и практическите резултати и приноси на представената за участие в конкурса творческа продукция

Дисертантката предлага цялостен и завършен от гледна точка на академичните изисквания труд, състоящ се от увод, три глави, заключение и библиография от 245 заглавия и 123 интернет източника. Общият обем на дисертационния труд е 274 страници, от които 26 страници са приложения: Съдебна система на Швейцария, Двустранни договори между Княжество Лихтенщайн и Конфедерация Швейцария; Двустранни и многостранни договори, сключени от Кралство Норвегия.

Предмет на дисертационния труд е един неизследван в българската специализирана литература и особено интересен от сравнителноправна гледна точка проблем: „законодателството на Швейцария по отношение на референдумите, използвани като инструмент на пряката демокрация при сключването и ратифицирането на международни договори" (Автореферат, с. 6), както и правната уредба на референдумите и другите форми на пряка демокрация в държавите от Европейското икономическо пространство (ЕИП), механизмите при сключването и влизането в сила на международните договори, присъединяването на Конфедерация Швейцария, Кралство Норвегия, Република Исландия и Княжество Лихтенщайн към международни междуправителствени организации.

В Първа глава, озаглавена „Общотеоретични бележки в развитието на правната уредба на формите на пряка демокрация", са разгледани видовете и формите на пряката демокрация като „пряко участие на народа в политически процеси като приемане на закони, одобряване на решения и утвърждаване на законодателни актове по финансови въпроси, вземане на решения за ратифициране на международни договори, включително и такива с предмет за присъединяване към международни организации и съюзи" (с. 21) с акцент върху законодателството на Швейцария и Лихтенщайн в тази област. Изборът на тези две държави е обусловен от съществуването на най-обемна правна уредба на института на референдума и най-честото му прилагане именно в тях.

Във втори параграф на тази глава е направен сравнителен анализ на типовете референдум според конституционното учение на редица държави, предимно членки на Европейския съюз, сред които не е пропусната и Република България.

На следващо място са разгледани особеностите на държавното и административно-териториалното устройство на Швейцария, проследено е

историческото развитие на референдума в тази държава, разпространен най-напред на кантонално ниво. В тази връзка е направен изводът, че „Заради многообразието от култури, различаващи се не само по отношение на езика, но също и по отношение на местоживеенето и вероизповеданието, при много държавни въпроси би било трудно да се намери мнозинство. Тъй като някои от задачите попадат под кантоналния суверенитет, понякога решението е удовлетворително за много повече хора, отколкото това би било възможно с единна разпоредба. Малцинствата се чувстват с по-малко накърнени интереси. Много държавни дела се решават по-близо до гражданите, което намалява отрицателното отношение към държавата.” (с. 69) Проследени са традиционният неутралитет на Конфедерацията, получил своята конституционноправна уредба в Конституционния договор от 1815 г. и в Конституциите от 1848 г., 1874 г. и 1999 г. (с. 74), както и изработването на Женевската „Конвенция за подобряване на положението на ранените военни лица от воюващите армии” от 1864 г., положила началото на Международния комитет на Червения кръст. Участието на страната в мироопазващи мисии в чужбина е онагледено с карта (с. 80) и са разгледани мисиите, в които се ангажира швейцарската армия.

В последния параграф от първа глава е анализирана правната уредба на референдумите в Кралство Норвегия, направена е връзка между въпросите на допитванията в Швейцария и в Норвегия относно евентуално присъединяване на двете държави към Европейския съюз. Въпреки отхвърлянето на такова членство и двете страни имат изградени изключително тесни отношения със Съюза на базата на двустранни договори, осигуряващи реализирането на ценностите на европейската интеграция. Отбелязани са също специфичните особености на формите на пряката демокрация в Република Исландия и в Княжество Лихтенщайн,

като е направен анализ на уникалната форма на гражданската инициатива с контрапредложение, прилагана само в Лихтенщайн, при която има няколко варианта на гласуване.

Логично продължение на дисертационния труд е глава втора: „Актуалност на референдума като форма на пряката демокрация за държавите от ЕИП в отношенията им с Европейския съюз”, в която Златка Гергинова поставя акцент върху референдумите в посочените страни по отношение на европейската интеграция. Посочени са основните причини за отхвърлянето на членството в ЕС и са разгледани двустранните секторни споразумения между Швейцария и Съюза, приложена е и таблица за референдумите в Конфедерацията във връзка с отношенията ѝ с ЕО/ЕС (с. 107-109), включваща получените резултати и участието на гласоподавателите.

Във втори параграф се обръща внимание на начина на присъединяване и на членството на четирите държави в различни международни междуправителствени организации (напр. в Организацията на обединените нации, Организацията на Северноатлантическия договор), отбелязани и анализирани са референдумите в Княжество Лихтенщайн и в Конфедерация Швейцария за присъединяване към Европейското икономическо пространство. Отделен параграф е посветен на референдума от февруари 2014 г. по въпросите на миграционната политика в Швейцария, чийто резултат оставя отворен въпроса за вида на бъдещото сътрудничество между страната и Европейския съюз.

Трета глава е посветена на представителството на страните от ЕИП в международни организации: в Съвета на Европа, в Европейската асоциация за свободна търговия, в Организацията за икономическо сътрудничество и развитие, в Организацията на ООН за образование, наука и култура, в Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа, в

Световната търговска организация и др. Въпреки акцентирането върху държавите от ЕИП и Швейцария не е пропуснато и българското участие в посочените организации, което обогатява дисертацията.

Дисертантът прави преглед на проведените референдуми по външнополитически въпроси и въпроси за европейската интеграция, отчитайки референдумите от 2004 г. във Франция и Нидерландия относно Договора за създаване на Конституция за Европа, особеностите на присъединяването на Ирландия към първичното право на ЕС, проведените през есента на 2014 г. референдуми в Шотландия и Каталуния, като анализира евентуалните последици от неосъществилия се положителен вот в Шотландия за отделяне от Обединеното кралство.

По-важни приносни моменти в дисертационния труд са:

- дисертационният труд представлява първи опит в България да се изследват в сравнителен план референдумите в страните от Европейското икономическо пространство и Швейцария с акцент върху тяхното значение при вземането на решения за присъединяване на страните към международни организации и международни договори;

- разработката подробно описва и анализира референдума като инструмент на пряката демокрация;

- изследването прави логичен паралел между провеждането на референдуми в страните от ЕИП и Швейцария и налагащото се във все повече страни от Европейския съюз допитване до суверена по важни за Съюза и за отделните страни членки въпроси;

- макар и епизодично, в дисертацията се разглежда и провеждането на референдуми в България, което е индикатор за по-широките интереси на докторантката.

- впечатляващо е прилагането на таблици и диаграми със статистически данни.

III. Критични бележки

Актуалните в последно време референдуми в Шотландия и Каталуния нямат пряко отношение към темата на дисертацията. Препоръчвам при подготовката на труда да издаване в книжно тяло съответните текстове да бъдат съкратени.

Необходимо е също така правилно формулираните изводи да бъдат технически по-добре оформени (например с различен шрифт).

Посочените критични бележки и препоръки не накърняват достойнствата на представения дисертационен труд и отличното впечатление от него.

IV. Заключение

Във връзка с гореизложеното считам, че дисертационният труд отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагането му и Вътрешните правила за развитие на академичния състав на ЮЗУ „Неофит Рилски" за придобиване на образователната и научна степен „доктор" по „Международно право и международни отношения". Това ми дава основание на предложа на научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор" на Златка Димитрова Гергинова по професионално направелние 3.6 Право по научна специалност „Международно право и международни отношения".

19.01.2015 г.

гр. София

Рецензент:

/проф. д-р Ирена Илиева/